

CUPRINS

Prefață la ediția a III-a	11
Cuvânt-înainte (la prima ediție)	13
Argument pentru filosofia dreptului – idei din labirintul juridic	19
I. ORIZONTUL FILOSOFIEI ȘI LUMINAREA SPORITĂ A DREPTULUI	23
§1. Filosofia ca mișcare liberă a spiritului	23
§2. Filosofie și știință.....	24
§3. Filosofie și drept. Obiectul și problematica filosofiei dreptului	25
§4. Filosofia dreptului și teoria generală a dreptului. Simbioză și profiluri distincte	28
II. ORDINEA ÎN LUME ȘI ORDINEA ÎN DREPT	33
§1. Normă și societate.....	33
§2. Ordinea normativă și sistemul normativ social.....	34
§3. Ordinea juridică – ordine normativă specifică.....	36
3.1. Unele exigențe formale și informale ale normei juridice	38
§4. Ordinea morală și ordinea juridică.....	40
§5. Dreptul și religia. <i>Homo religiosus</i> . Religie și religii	43
5.1. Iudaismul	44
5.2. Creștinismul	44
5.3. Islamismul.....	45
5.4. Hinduismul.....	46
5.5. Budhismul	46
5.6. Drept și religie. Evoluția raporturilor dintre normele juridice și normele religioase	47
III. DREPTUL PRINTRE CULTURI ȘI CIVILIZAȚII	49
Secțiunea I. Antichitatea	54
§1. Dreptul în Mesopotamia. Codul lui Hammurabi.....	54
§2. Dreptul în Egiptul Antic. Despre procedura de judecată	56
§3. Dreptul și justiția în India Antică. „Legile lui Manu”	57
§4. Dreptul în China Antică. Unele particularități ale regimului juridic chinez	59
§5. Dreptul în Antichitatea greacă. Polisul – orașul-stat. Democrația ateniană și justiția.....	61
§6. Dreptul în Antichitatea romană. Diviziunile și izvoarele dreptului roman	63
6.1. Diviziunile dreptului roman.....	65
6.2. Izvoarele dreptului roman.....	65
6.2.1. Legea celor XII table.....	66
6.2.2. Jurisprudența.....	67
6.2.3. Alte izvoare ale dreptului roman	68

Secțiunea a II-a. Evul Mediu.....	69
§1. Secvențe juridice medievale.....	69
§2. Tribunalul inchiziției.....	71
§3. Tribunalele secrete.....	72
Secțiunea a III-a. Marile sisteme de drept în epoca modernă și contemporană.....	73
§1. Criterii și tipologie.....	73
§2. Marele sistem de drept romano-germanic.....	74
2.1. Dreptul românesc.....	77
2.2. Dreptul cutumiar și ideea de justiție la români.....	78
2.3. R. Vulcănescu, Etnologie juridică.....	79
§3. Marele sistem de <i>common-law</i>	137
3.1. Common-law în Anglia.....	138
3.2. Dreptul Statelor Unite ale Americii.....	140
§4. Dreptul Uniunii Europene – realitate tipologică contemporană.....	141
§5. Marele sistem de drept „socialist”.....	146
§6. Sistemele juridice religioase și tradiționale.....	147
6.1. Dreptul musulman.....	148
6.2. Dreptul hindus.....	149
6.3. Dreptul japonez tradițional.....	150
6.4. Dreptul african cutumiar.....	150
IV. MOMENTE DIN FILOSOFIA DREPTULUI CA ISTORIE.....	152
Secțiunea I. Din Antichitate... ..	152
A. GÂNDITORI.....	152
§1. Moise (sec. XV sau XIII î.Ch.).....	152
§2. Solon (640-558 î.Ch.).....	154
§3. Socrate (469-399 î.Ch.).....	155
§4. Platon (427-347 î.Ch.).....	156
4.1. Criton.....	159
§5. Aristotel (384-322 î.Ch.).....	160
5.1. Etica nicomahică.....	162
§6. Cicero (106-43 î.Ch.).....	164
6.1. Despre legi.....	165
Secțiunea a II-a. Din Evul Mediu.....	167
§1. Aureliu Augustin (354-430).....	167
§2. Toma d’Aquino (1228-1274).....	167
Secțiunea a III-a. Din epoca modernă.....	169
§1. Machiavelli (1469-1527).....	169
§2. Jean Bodin (1530-1596).....	170
§3. Hugo Grotius (1583-1645).....	171
§4. Thomas Hobbes (1588-1679).....	172
§5. John Locke (1623-1704).....	173
§6. Dimitrie Cantemir (1673-1723).....	174
6.1. Despre adevăr istoric, identitate de neam și juridicitate – Pridoslovie, Hronicul romano-moldo-vlahilor.....	177
§7. Charles Montesquieu (1689-1755).....	181
7.1. Despre spiritul legilor.....	182
§8. Jean Jacques Rousseau (1712-1778).....	183

§9. Immanuel Kant (1724-1804).....	184
9.1. Scrieri moral-politice	188
§10. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831).....	190
10.1. Principiile filosofiei dreptului.....	192
§11. Friedrich Karl von Savigny (1779-1861).....	194
§12. Rudolf von Ihering (1818-1892)	195
12.1. Lupta pentru drept	196
Secțiunea a IV-a. Din epoca contemporană	198
A. Gânditori.....	198
§1. Emile Durkheim (1858-1917).....	198
§2. Eugen Ehrlich (1862-1922).....	199
§3. François Génys (1861-1954)	200
§4. Nicolae Titulescu (1882-1941)	202
§5. Mircea Djuvara (1886-1944).....	203
§6. Giorgio Del Vecchio (1878-1970)	205
6.1. Justiția	206
§7. Hans Kelsen (1881-1973)	208
7.1. TEORIA GENERALĂ A STATULUI.....	211
§8. Jean Carbonnier (1908-2003)	213
§9. H.L.A. Hart (1907-1992).....	214
§10. J. Rawls (1920-2002)	216
§11. Jürgen Habermas (1929-).....	218
§12. Jacques Derrida (1930-2004)	220
B. ȘCOLI ȘI CURENTE ÎN UNIVERSUL JURIDIC	221
§1. Școala dreptului natural.....	222
§2. Idealismul în drept.....	223
§3. Școala istorică a dreptului	225
§4. Orientarea biologică în drept.....	225
§5. Pozitivismul în drept	226
5.1. Utilitarismul.....	226
5.2. Pozitivismul sociologic	227
5.3. Pozitivismul pragmatic.....	227
5.3.1. Realismul juridic american.....	227
5.3.2. Realismul juridic scandinav	228
5.4. Pozitivismul analitic.....	229
§6. Postmodernismul juridic	230
V. ONTOLOGIE ȘI DEZIRABILITATE ÎN DREPT. IDENTITATEA ȘI FINALITĂȚILE DREPTULUI ÎN LUME	233
§1. Identitatea dreptului reflectată în definițiile dreptului.....	233
§2. Factorii de configurare a dreptului. Despre fundamentele dreptului.....	237
§3. Esență, conținut și formă în drept.....	238
§4. Principiile dreptului	240
§5. Scop, ideal și funcție în drept	243
§6. Finalitățile dreptului	248
VI. SOCIETATE ȘI DREPT. DE LA CUNOAȘTEREA SOCIALULUI LA SOCIALITATEA DREPTULUI	255
§1. Societate și societate globală.....	255

§2. Dreptul în societatea globală. Modernism, postmodernism și construirea viitorului juridic.....	257
§3. Dreptul global și statutul universal al judecătorului.....	261
§4. Cunoașterea socialului din perspectiva juridicității.....	262
4.1. Știință a naturii și știință socială. Monism sau dualism metodologic?.....	262
4.2. Particularitățile științelor sociale.....	263
4.3. Cunoașterea în științele sociale.....	264
4.4. Natura socială a dreptului. Paradigme care privesc explicația socialului.....	266
4.4.1. Paradigme interacționiste de tip marxian.....	267
4.4.2. Paradigme interacționiste de tip tocquevillian.....	267
4.4.3. Paradigme de tip mertonian.....	268
4.4.4. Paradigme de tip weberian.....	268
4.4.5. Paradigme hiperfuncționaliste.....	269
4.4.6. Paradigme hiperculturaliste.....	269
4.4.7. Realismul totalitar.....	269
4.4.8. Determinismul metodologic.....	270
§5. Putere politică, drept și stat de drept.....	271
5.1. Statul de drept – percepții, definiții și trăsături definitorii.....	272
5.2. Statul de drept – idee, modele și construcție.....	275
5.3. Existența contemporană a statului de drept între dificultăți și perspective.....	276

VII. PERSPECTIVA EPISTEMOLOGICĂ. CUNOAȘTERE ȘI RAȚIONALITATE

ÎN DREPT.....	278
§1. Cunoaștere comună și cunoaștere științifică. Evoluții și modele.....	278
1.1. Modelul clasic de întemeiere a științei.....	281
1.2. Modelul modern de întemeiere a științei.....	281
1.2.1. Raționalismul.....	282
1.2.2. Empirismul.....	282
§2. Abandonarea modelului întemeierii și poziția raționalismului critic.....	283
§3. Concepția standard a teoriilor științifice bazate pe experiență.....	284
§4. Abordarea holistă a teoriei științei.....	286
§5. Modelul paradigmă al științei.....	286
§6. Despre spiritul științific contemporan.....	287
§7. Perspective, forme și niveluri de cunoaștere juridică.....	289
§8. Drept, juridicitate, fenomen juridic.....	292
§9. Sistemul științelor juridice. Implicații privind obiectul cunoașterii juridice.....	294
§10. Statutul epistemologiei juridice.....	296
§11. Raționalitatea științifică în aria juridicității.....	299

VIII. METODOLOGIA ÎN DREPT..... 302

§1. Metodologia ca temă de reflecție în doctrina juridică românească.....	302
§2. Metodele și metodologiile în câmpul filosofiei și științei.....	307
2.1. Metoda – semnificații și evoluții conceptuale.....	307
2.2. Abordări privind metoda în filosofia contemporană.....	309
2.2.1. O hermeneutică particulară – interpretarea juridică.....	312
2.3. Metodele în drept.....	315
2.3.1. Metoda logică.....	315
2.3.2. Metoda istorică.....	320

2.3.3. Metoda sociologică.....	325
2.3.4. Metoda informațională.....	330
2.3.5. Metoda sistemică.....	335
§3. Orizonturi și opțiuni metodologice în filosofie și știință.....	339
§4. De la „metodologia-labirint” la abordarea selectivă a regulilor metodologice în cercetarea juridică.....	344
§5. Despre validitatea cunoașterii juridice.....	348
5.1. Despre sensurile validității.....	348
5.2. Logică, argumentare și validitate în domeniul juridic.....	349
5.3. Cunoaștere adevărată – cunoaștere validă. Criteriile și semnificațiile adevărului din perspectiva validării demersului științific.....	353
5.4. Pluralitatea criteriilor de validare și demersul științific în domeniul juridic.....	356
IX. DIMENSIUNEA PRAXIOLOGICĂ. CERCETARE ȘI CREAȚIE ÎN ȘTIINȚA ȘI FILOSOFIA DREPTULUI.....	359
§1. Proiectarea cercetării științifice în drept.....	359
1.1. Cercetarea științifică și acțiunea socială eficientă.....	363
1.2. Cercetarea științifică – cunoaștere științifică în acțiune. Schița proiectului epistemologic tradițional.....	363
1.2.1. Problema științifică.....	363
1.2.2. De la ipoteza științifică la teoria științifică.....	365
§2. Abordări și tipuri în cercetarea științifică a dreptului.....	367
2.1. Cercetarea de tip socio-juridic.....	367
2.2. Proiectul de cercetare în domeniul filosofiei dreptului.....	372
§3. Atitudinea metodologică și creativitatea în cercetarea științifică.....	375
X. CENTRALITATEA OMULUI ÎN FILOSOFIA DREPTULUI. <i>HOMO JURIDICUS</i> – DIMENSIUNEA JURIDICĂ A EXISTENȚEI UMANE.....	378
§1. Omul, sensul vieții și fericirea – eternele încercări ale demersului filosofic. Idei filosofice și reflexe juridice.....	378
§2. <i>Homo juridicus</i> – ipostaze.....	383
§3. <i>Homo juridicus</i> și inteligența artificială (AI – Artificial Intelligence).....	387
XI. AXIOLOGIA DREPTULUI – DREPTUL ȘI VALORILE SOCIALE.....	394
§1. Scurtă incursiune în lumea valorii.....	394
§2. Pluralismul valorilor sociale.....	397
§3. Despre perspectiva axiologică sistemică.....	398
§4. Drept și valoare.....	399
4.1. Norma juridică și valoarea.....	400
4.2. Faptul juridic și valoarea.....	401
4.3. Raportul juridic și valoarea.....	402
XII. UN POSIBIL SISTEM VALORIC CARE ORIENTEAZĂ DREPTUL.....	403
§1. Adevărul juridic.....	403
1.1. Dimensiunile adevărului.....	403
1.2. Statutul axiologic al adevărului.....	405
1.3. Adevăr și juridicitate.....	406
§2. Libertatea din perspectiva juridicității.....	408

2.1. Ideea de libertate și coordonatele ei valorice.....	408
2.2. Libertate și drept.....	409
§3. Justiția.....	411
3.1. Despre fundamentele filosofice ale dreptății.....	411
§4. De ce avem dreptul să impunem dreptatea?.....	415
§5. Poate statul să impună dreptatea?	419
5.1. Justiția – valoare originară a dreptului.....	420
§6. Securitatea juridică.....	428
§7. Binele public.....	428
§8. Demnitatea umană – expresie valorică sincretică a finalităților dreptului.....	429
XIII. ESTETICA ÎN LUMEA JURIDICĂ.....	431
§1. Estetica creației mitice. Despre geneza justiției și a dreptului în mitologiile lumii	431
1.1. Făuritorii de monumente legislative	444
1.2. Fiat justitia pereat mundus! Procesul de la Nürnberg.....	446
§2. Comical în lumea juridică	446
2.1. De la sobrietatea maximei juridice la umor în lumea juridică	447
2.2. Valențele mnemotehnice ale umorului și studiul dreptului	448
§3. Grotescul judiciar. Procesele intentate animalelor	451
§4. Tragicul in justiției. Câteva erori judiciare.....	452
§5. Sublimul justiției în doctrină și în judecata divină	456
APPENDIX	459
§1. Studii de filosofie și teorie a dreptului ale autorului	459
1.1. Simbolistica dreptului și justiției	459
1.2. Juristul și atitudinea sa metodologică.....	462
1.3. Despre identitatea contemporană a dreptului.....	467
1.4. Cunoașterea juridică între doctrină și știință	473
1.5. Demersul științific în drept.....	478
1.6. Raționalitatea în drept.....	489
1.7. Cunoașterea juridică integrativă.....	502
1.8. Despre filosofia dinăuntru normelor juridice	508
1.9. Despre identitatea și rațiunea de a fi a filosofiei dreptului	511
1.10. Valorile juridice ca resurse ale armoniei societății globale.....	531
1.11. Interpretare și hermeneutică în drept.....	535
1.12. Afectivitatea în drept	539
1.13. Drept și justiție întru umanitate	546
1.14. Congresul mondial de filosofie a dreptului din România	558
§2. Câteva contribuții teoretice și repere ale profilului doctrinar al autorului	566
§3. Certificate și distincții.....	569
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	575